

Ana-Maria Roman-Negoi, *Recuperarea unui destin. Gheorghe Șincai, Hronica românilor*. Prefață Eva Mârza, Cluj-Napoca, „Argonaut”, 2009, 550 p. + [1] f.

A vorbi despre polihistorul Gheorghe Șincai (1754-1816) este o îndatorire morală în aceste timpuri, care nu mai au, parcă, răbdare pentru o istorie autentică; aceasta în măsura în care suntem de acord cu afirmația scriitorului Mihail Sebastian, potrivit căruia „Istoria nu face daruri”. A-l omagia pe același Aufklärer tocmai la Blaj, unde a muncit dar a și pățimit, în incinta vechilor instituții de educație națională, unde a activat în calitate de dascăl și catehet la „schola normalis”, fără să-i uităm statutul de director al școlilor românești din Marele Principat al Transilvaniei este, după opinia noastră, o onoare¹.

Cu astfel de gânduri deschidem, încântat, volumul de istorie, redactat de Ana-Maria Roman-Negoi, care a fost la origine o apreciată teză de doctorat în Istorie, la „Alma Mater Apulensis”, cercetând dintr-o perspectivă istoriografică modernă particularitățile discursului istoric, așa cum pot fi identificate în *Hronica românilor și a mai multor neamuri*; aceasta cu atât mai mult cu cât am participat efectiv la plămădirea cărții, prin asistența la examenele orale ori la susținerea referatelor în cadrul Școlii Doctorale de la Universitatea bălgrădeană. De fapt, cartea de față, *Recuperarea unui destin. Gheorghe Șincai, Hronica românilor*, se înscrie în seria unor necesare și onorante contribuții, de mai mare ori de mai mică întindere, cu caracter quasimonografic, dacă ar fi să avem în vedere câteva repere: Al. Papiu Ilarian, *Viața, operele și ideile lui Gheorghe Șincai de Șinca [Discurs de recepție la Academia Română cu răspunsul lui George Barițiu]*, București, 1869; Dionisie Popa-Mărgineni, *Gheorghe Șincai*, Blaj, 1944 (Colecția „Oamenii Blajului”); Mircea Tomuș, *Gheorghe Șincai. Viața și opera*, București, Edit. pt. Lit., 1965; Serafim Duicu, *Pe urmele lui Gheorghe Șincai*, București, Edit. Sport - Turism, 1983 ș. a.

Volumul supus atenției lectorilor, care ar trebui să-l parcurgă cu creionul în mână, poate să intrige nu numai prin concepție și metodă, ci și datorită structurii. După o *Prefață* (p. 7-10) și o *Introducere* (p. 11-14), cu rosturi științifice bine gândite și fixate în economia cărții, Ana-Maria Roman-Negoi ne invită la parcurgerea a patru mari capitole, organice legate între ele, prin natura demonstrației istorice vizate: Cap. I. *Contururile unei biografii intelectuale: Gheorghe Șincai (1754-1816)* (p. 15-86); Cap. II. *Deconstrucția discursului istoric la Gheorghe Șincai* (p. 87-93); Cap. III. *Nivelul 1 – Notata ex variis authoribus per G. Gabrielem Sinkay* (p. 93-151); Cap. IV. *Nivelul 2 – Rerum spectantium ad universam gentem Daco-Romanorum seu Valachi cum summaria collectio ex diversis authoribus facta a Georgio Sinkai de eadem secundum ordinem chronologicum* (p. 152-182); Cap. V. *Nivelul 3 – Hronica românilor* (p. 183-242).

Metodologic, lucrarea de acum se impune prin secvența *Concluzii* (p. 243-246), care dovedesc, între altele, puterea de asimilare a fluxului informațional de

---

¹ Aula Departamentului Blaj, Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Blaj, 15 mai 2009.

către autoare, la care se adăugă un binevenit *Summary Recovering a destiny – Gheorghe Șincai, Hronica românilor* (p. 247-256). Nu putem scăpa din vedere o impresionantă și utilă *Bibliografie selectivă*, structurată în A. *Izvoare inedite*; B. *Izvoare edite*; C. *Lucrări generale și speciale*; D. *Studii și articole de specialitate*; E. *Surse electronice* (p. 257-273) și, mai ales, folositoarele *Anexe* (*Diagrama colecției „Rerum spectantium”*; *Lista precurărilor colecției*; *Diagrama lucrării „Hronica românilor”*). Firește, nu vom ignora paginile cu *Indici* (p. 525-551), care conferă lejeritate și rapiditate lecturii unei valoroase lucrări de istorie, care de altfel se parcurge mai anevoios, de multe ori, în comparație cu alte lucrări de istorie contemporană.

În stadiul actual al lecturii lucrării Anei-Maria Roman-Negoi ne interesează, fortuit desigur, dezbateră istoriografică din Cap. III *Nivelul 1 – Notata ex variis auctoribus per G. Gabrielem Sinkay* (p. 93-151), chiar dacă fiecare din cele cinci capitole ar merita discutate. Problematika incitantului capitol mai sus citat, în care se abordează chestiuni specifice asupra scrisului istoric iluminist, cu privire specială la Gh. Șincai, vizează, între altele: modalități de concepere și de scriere a istoriei în veacul Luminilor; ipostazierea lui Gh. Șincai din perspectiva istoricului, dar nu a cronicarului; prezentarea generală, în sensul redacției, dar mai ales în ceea ce privește problematica manuscrisului, respectiv a colecției *Notata ex variis auctoribus per G. Gabrielem Sinkay*; etape și momente în alcătuirea colecției²; intervențiile punctuale ale istoricului Gh. Șincai și tipologia lor, care dovedesc - orice cititor se poate convinge de aceasta! - personalitatea istoricului modern și militant, în sensul conferit de veacul Luminilor -; seria autorilor, respectiv a titlurilor incluse în *Notata ex variis auctoribus per G. Gabrielem Sinkay*, mărturie peremptorie a universului cultural, istoric și științific al celui care a semnat, între altele, *Hronica românilor și a mai multor neamuri*.

Parcurea atentă, cu fișa pentru conspecte alături a capitolului în cauză, dar și al celorlalte părți constitutive ale lucrării, ne ajută să înțelegem la adevărata ei semnificație afirmația autoarei cu privire la statutul de *istoric*, în accepțiunea modernă al secolului Luminilor veacului, care a depășit cu succes stadiul compilatorului ori al simplului cronicar, confuz și impersonal. Din acest punct de vedere, autoarea dă câștig de cauză, în academicul efort de „recuperare a unui destin”³, sugestiilor îndreptățite ale Profesorului Pompiliu Teodor din deceniul 8 al secolului trecut, care i-a conferit lui Gh. Șincai statutul de istoric⁴. Dar, să-i dăm cuvântul autoarei:

„Hronica românilor se prezintă ca o opera analitică savantă, în care narațiunea, interpretarea și explicitarea secondează încărcătura sursologică, documentară în special, destinată să umple structura lucrării. Finalitatea ei științifică trebuie văzută tocmai în acest raport cu extinderea orizontului

---

² Vezi, de pildă, Roman-Negoi 2006. Opinii asupra acestui mod de valorificare științifică la Pecican 2009, p. 23.

³ Cf. și sugestiile autoarei, pe firul identificării unui echilibru istoriografic la Gh. Șincai, în Roman-Negoi 2006b, p. 193-203.

⁴ Teodor 1970, p. 63-65.

documentar și cu un evident progres în ceea ce privește metoda istorică. Bogăția de idei iluministe dublate de prezența constantă a spiritului critic, se asociază acestei mase documentare de proporții evidențiind, o dată în plus, funcția națională și socială pe care Șincai o atribuie istoriei. Lipsa înclinațiilor spre speculații de finețe, spre polemică, comparativ cu Petru Maior, este compensată de Șincai printr-o lectură responsabilă a textelor de care se folosește și care îl conduc spre o pagină substanțial mai informată, care îi reflectă orizontul erudiției. Discursul istoric concentrat între paginile acestei lucrări este marcat de două coordonate principale: reconstituirea, în manieră reproductiv-narativă, și argumentarea cantitativă, dar și calitativă, a informației furnizate cititorului, ambele guvernate de stilul personal al autorului” (p. 246).

În stadiul actual al investigațiilor, nu credem că mai este actuală severa caracterizare a lui N. Iorga, care scria despre principala lucrare de istorie, redactată de Gh. Șincai, *Hronica românilor și a mai multor neamuri*, că ar fi „[...] o carte rece, o carte învățată, o carte folositoare, dar moartă [...]”. Poate, mai repede ar trebui să ne gândim, à propos de dimensiunile efortului creator al lui Gh. Șincai în sfera istoriei naționale, așa cum l-a surprins tânăra cercetătoare, la opinia omului de cultură și istoricului francez romantic Edgar Quinet, expusă în opusculul *Les Roumains* (1857):

„Șincai – pe care l-aș numi cu plăcere Muratori al românilor, și-a consacrat lungă viață unei singure idei: să scrie istoria rasei române [...]. Adeseori persecutat, chiar închis, nimic nu-l deviază de la opera sa [...]. Un obstacol invincibil, ușor de prevăzut: Austria nu putea tolera publicarea unei opere unde străluceau, într-o lumină atât de adevărată, titlurile tradiționale ale acelora chiar pe care-i țineau în jug. Nu e de mirare că cenzorul a scris pe marginea manuscrisului: <Opera merită focul, autorul spânzurătoare: Opus igne, auctor patibulo dignus>. [...] În mijlocul a trei rase inamice, istoricul Șincai cucerește din an în an, din zi în zi, adevărul istoric ca pe un câmp de bătălie”.

Așa cum a fost gândită și redactată de către Ana-Maria Roman-Negoi, lucrarea *Recuperarea unui destin. Gheorghe Șincai, Hronica românilor* ne obligă, să-i acordăm credit *Aufklärung*-ului, care a fost Gheorghe Șincai, când a notat: „Tot scopul meu au fost și este ca în hronica aceasta se adeverez acelea sare sunt de lipsă spre înțelegerea istoriei românilor [...]”. Mai mult decât atât, propunerea autoarei de-a recupera un destin de istoric român iluminist, urmărind, sub acoperire documentară, după manuscrisele de la Biblioteca Academiei Filiala Cluj-Napoca (ms. lat. 545-547, 592, 454-456, 600, 543), „treptele de construcție” ale unei cărți destinate românilor de pretutindeni, ne trimite, aproape involuntar, la un poem al lui Radu Gyr, din deceniul 5 al secolului trecut. Intitulat neutru și simplu *Șincai*, valorificând o întâlnire virtuală între istoric și câțiva învățaței, poetul ne oferă

câteva strofe de o reala vibrație, care surprinde dimensiunea travaliului intelectual al Aufklärer-ului. Este și motivul pentru care cităm, în încheierea acestei lecturi la un volum de istoriografie românească, o strofă: „Și-n traista asta veche, ce duci oare?// Duc rumeguș de os de împărați// și pajuri mari și zimbri ferecați,// duc Țara ca pe-un bulgăre de soare.”

Iacob MÂRZA

Abrevieri bibliografice:

- Pecican 2009 - Ovidiu Pecican, „Șincai la computer”, în *Observator cultural*, X, 495, oct. 2009.
- Roman-Negoi 2006a - Ana-Maria Roman-Negoi, *Laboratoarele istoriei. Notata ex variis auctoribus per G. Gabrielem Sinkay Ordinis S. Basilii M. Transylvanum. Ediție electronică*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2006.
- Roman-Negoi 2006b - Ana-Maria Roman-Negoi, „Gheorghe Șincai în istoriografia românească: în căutarea echilibrului”, în *Apulum*, XLIII/2, 2006, p. 193-203.
- Teodor 1970 - Pompiliu Teodor, *Evoluția gândirii istorice românești*, Cluj, Editura Dacia, 1970.